

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії Центральної і Східної Європи та
спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Спеціальність 032 Історія та археологія
Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
історії Центральної і Східної Європи та
спеціальних галузей історичної науки
Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Джерелознавство та історіографія
Викладач (-і)	Стефанюк Галина Василівна
Контактний телефон викладача	0967562305
Е-mail викладача	galyna.stefanyuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Щосереди після 14.00, 621 ауд.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Роль джерелознавства та історіографії помітно зростає в сучасних умовах, коли однією з характерних рис сьогоdnішнього світу, тенденцій його розвитку стала гуманізація суспільних відносин, зростання інтересу людей на всіх континентах до історії минулого і глобальних проблем сьогодення. Український народ, відновивши на порозі ХХІ ст. свою національну державність, по-новому осмислює усі етапи своєї історії, героїку визвольних змагань, гіркоту катастрофічних втрат, сповнюється вірою у побудову економічно сильної, духовно багатой демократичної України. У вирішенні насущних завдань люди спираються на уроки минулого, шукають моральну підтримку в історичному досвіді своїх предків. Саме тому простежується зростання ролі історичної науки, усіх її галузей, у тому числі й джерелознавства та історіографії.</p> <p>Історичне джерелознавство та історіографія як важливі компоненти історичної науки, є складною науковою системою. Без розгляду предмету та об'єкту, дослідницьких і дидактичних завдань, основних етапів розвитку, не можна з'ясувати їхні суть як науки і навчальної дисципліни. При вивченні навчальної дисципліни "Джерелознавство та історіографія" розглядається ряд теоретико-методологічних питань, зокрема таких історія історичної науки, як теорія джерела, його природа, зв'язок з історичним фактом, джерельна інформація тощо. Значна увага приділяється сучасним підходам до класифікації історичних джерел як дослідницького методу, розгляду найпоширеніших класифікаційних моделей, методиці пошуку, виявлення, аналітичній і синтетичній критиці джерел, способів встановлення їх автентичності, здобуття інформації, перевірки її достовірності.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета викладання дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки, спеціальністю 032 Історія та археологія з дисципліни «Джерелознавство та історіографія»; опанування і застосування ключових теоретико-методологічних засад і методів вивчення та інтерпретації історичного минулого України на основі джерельної бази; аналіз праць науковців як історіографічна проблема; формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній науковій та дослідницькій діяльності, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Завданням є поглиблене вивчення та закріплення теоретичних положень і фактологічного матеріалу, який викладався на лекціях або засвоювався шляхом самостійної роботи студентів. Під час семінарських занять вони повинні розвивати творче й аналітичне мислення та культуру мови, вчитися самостійно аналізувати історичні джерела. Важливим завданням є усвідомлення студентською молоддю значення і місця джерела в історичній науці.</p>	

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати :

- основні типи історичних джерел та їх місцезнаходження;
  - основні публікації джерел та їх місцезнаходження;
  - класифікацію історичних джерел;
  - термінологію навчальної дисципліни;
  - методологічні та методичні принципи джерелознавства та історіографії;
  - основні стадії роботи дослідника над джерелом;
  - основи теорії і методології освіти, необхідні для професійної діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості.
- методику й основні етапи опрацювання та використання джерел у наукових дослідженнях.

вміти

- відтворювати знання з джерел з історії України, необхідними для професійної підготовки історика;
- розуміти та інтерпретувати опрацьований матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності;
  - давати самостійний критичний та аргументований аналіз джерельних (документальних) та історіографічних матеріалів;
- використовувати в своїй діяльності історичні методи дослідження;
  - застосовувати фактологічний матеріал і загальноприйняті критерії оцінки для ідентифікації подій з історії України;
- синтезувати джерельну історичну інформацію, користуючись структурно-логічними схемами;
- виокремлювати головні етапи формування історичних джерел (за хронологічним і тематичним принципами);
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами);
- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності;
- впроваджувати під час навчання інноваційні технології;
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях;
- вдосконалюватися з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції;
- проводити діяльність, спрямовану на використання історико-культурної спадщини України під час вивчення дисципліни і пропагувати її через просвітницьку діяльність;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження в галузі історії України із використанням джерельної бази та історіографії;
- займати активну життєву позицію у відстоюванні своєї точки зору та історичної об'єктивності з проблем минулого та сьогодення;
- ефективно брати участь у різних формах наукової комунікації.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовували різні види та форми рухової активності та активного відпочинку та

ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним та самокритичним.

Спеціальні фахові компетентності:

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

Програмні результати (ПРН) навчання:

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види видань історичних джерел.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12 год
семінарські заняття	18 год
самостійна робота	60 год

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	032 Історія та археологія	I курс	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Предмет, структура і завдання джерелознавства.	2	4	10
Тема 2. Класифікація історичних джерел.	2	2	10
Тема 3. Аналітична критика історичних джерел.	2	4	10
Тема 4. Основні поняття методології джерелознавства.	2	4	10
Тема 5. Теорія і методологія історіографії як спеціальної галузі	2	2	10

історичної науки.							
Тема 6. Українська та зарубіжна історіографія.		2	2	10			
ЗАГ:		12	18	60			
6. Система оцінювання навчальної дисципліни							
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів (вересень – грудень):</p> <p>1) усні відповіді на семінарських заняттях з використанням візуалізованих презентацій своїх відповідей – 10 балів (три оцінки на дев'яти семінарських заняттях);</p> <p>2) індивідуальна робота: – 10 балів;</p> <p>3) контрольна робота (по темах семінарських занять) – 15 балів;</p> <p>4) колоквиум (тестові завдання по лекційному матеріалі) – 15 балів;</p> <p>Загальна кількість – 50 балів.</p>						
	Вид контролю	Поточний контроль	Контрольна робота	Колоквиум	Індивідуальне завдання	Екзаменаційна робота	Підсумкова залікова оцінка
	Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	10	15	15	10	50	100
Вимоги до письмових робіт	<p>Контрольна робота проводиться у письмовому вигляді, має декілька варіантів формалізованих завдань рівнозначної складності, на виконання яких відводиться 45 хвилин. Кожен варіант містить 7 завдань (1 – 2 – теоретичні, 3 – знання термінів, 4–7 – тестові завдання).</p> <p>Розв'язуючи завдання контрольної роботи, студент повинен продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову, креативну діяльність.</p> <p style="text-align: center;">Критерії оцінки виконання контрольної роботи</p> <p>Оцінка за виконання контрольної роботи виставляється у 15 балах: 1- 5 балів, 2 – 3 бали, 3 – 3 бали, 4-7 – по 1 балу.</p>						
	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне (перше) завдання					
	1-2	<p>У студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не вмє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація. Не має синтетичного мислення, безвідповідально ставиться до</p>					

		<p>обраного фаху.</p> <p>3 Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної та зарубіжної історіографії, джерелознавства. Посередньо знає джерелознавчу термінологію і володіє понятійним апаратом, не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичні джерела. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати та інтерпретувати джерела, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Не має синтетичного мислення, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє вдосконалення з низьким рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p> <p>4 Студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Вміє класифікувати історичні джерела, але не достатньо їх інтерпретує. Знає джерелознавчу термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією; створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Демонструє вдосконалення з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p> <p>5 Студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у відсутні помилки (не більше 2). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає джерелознавчу термінологію. На високому рівні володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Демонструє вдосконалення з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p>
Індивідуальне завдання з курсу «Джерелознавство та історіографія»		

стосується джерелознавчих проблем історії України. Напередодні підготовки індивідуальної роботи студент (-ка) здійснює пошук джерел з наперед обраних тем з історії України.

Структура індивідуальної роботи складається із наступних обов'язкових елементів:

- Вступна частина;
- Аналіз використаної літератури по темі (на 2-3 абзаци);
- Характеристика обраної теми;
- Виклад джерельного матеріалу з відповідними покликаннями;
- Навести історичний ілюстративний матеріал;
- Висновки;
- Список використаної літератури.

Обсяг індивідуальної роботи – 12–15 сторінок.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Критерії	Бали
Глибоке розкриття проблеми, аналіз джерел з відображенням авторської позиції. При захисті використовує значний обсяг джерел і літератури, висновки самостійні, тези здійснені на високому рівні. Демонструє на високому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для наукової роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, бачить шляхи подолання труднощів, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	17-20 балів
Обґрунтоване розкриття проблеми. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Демонструє на достатньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для наукової роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	13-16 балів
Тема розкрита неповно. Демонструє на посередньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє певне усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	9-12 балів
Робота суто компілятивного рівня. Студент може репродуктивно відтворити змісту історичних джерел, однак у його відповіді є помилки. Вміє організовувати пошук історичної інформації, але не може її критично проаналізувати. Не достатньо використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки завдання. Визначає роль людського фактора в історії, однак без необхідної аргументації.	5-8 балів
Проаналізовано лише окремих аспекти. Захист завдання	1-4 бали

спрощений, із значними помилками. Не здійснено пошук джерельної інформації. Відсутня будь-яка аргументація. Відсутні самостійні висновки і синтетичні зв'язки. Не здатен використати наявний матеріал для роботи в школі. ІКТ використано недоречно. Не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.

Завдання не зараховано

0 балів

Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену у терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни. Екзамен – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо. Зміст екзаменаційних завдань та критерії оцінювання встановлюються кафедрою історіографії і джерелознавства

Семестровий екзамен *оцінюється від 1 до 50 балів*. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

Отриманий в результаті здачі екзамену бал додається до виставлених балів за семінарські заняття та індивідуальні завдання, виконані в результаті самостійної роботи, і складає *підсумковий семестровий бал*.

Екзаменаційна робота передбачає формулювання 7 завдань: 2 – теоретичних, 1 – практичне (на знання методологічних проблем), 1 – знання термінів та 3– тестових.

Критерії оцінювання завдань на екзамені (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Питання	Кількість балів
1 теоретичне	15 балів
2 теоретичне	15 балів
3 практичне	8 балів
4 знання термінів	9 балів
5-7 тести	3 бали
Разом	50 балів
Університетська шкала	Національна шкала
40 – 50 балів	Відмінно (5)
30 – 39 балів	Добре (4)
25 – 29 балів	Задовільно (3)
1 – 24 балів	Незадовільно (2)

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне завдання
1-3	У студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), не здатен (на) їх використати на практиці; у письмовій роботі є суттєво ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді; не знає джерелознавчу та історіографічну термінологію (до 25%)

		історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Відсутня суцільна аргументація. Не має синтетичного мислення, не демонструє елементарні навички під час навчання компетенцій, безвідповідально ставиться до обраного факту.
	4-6	У студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (багато прогалини у формуванні умінь і навичок, що не дозволить повноцінно виконувати професійній діяльності; використанні знань, умінь і навичок на практиці спрощена, є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями історичного джерелознавства, архівознавства, науковими концепціями на рівні їх первинного джерелознавчу та історіографічну термінологію і володіє понятійним апаратом, орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, але не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем, не переконливо аргументувати. Не має синтетичного мислення, враховує різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє елементарні навички під час навчання компетенцій.
	7-9	Студент(ка) має добрі знання програмного матеріалу (75%), сформований(а) навички (на) застосовувати знання, уміння і навички у професійній діяльності; виконання завдань завершена, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, архівознавства, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Володіє історіографічну термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції з умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем; будує аргументовану відповідь певний рівень синтетичного мислення; розуміє значення культури як фактору розвитку; поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє елементарні здобутих під час навчання компетенцій.
	10-12	Студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлений(на) здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично повна, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати відповіді на запитання. Вміє класифікувати історичні джерела, але не до кінця джерелознавчу термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в хронології, володіє просторовою компетенцією; створює розумний висновок економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Демонструє елементарні рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.
	13-15	Студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах; відповідь чітка і завершена, у відсутні помилки (не більше 2). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє застосовувати принципи та ідеї. Знає джерелознавчу термінологію. На високому рівні орієнтується в критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно оцінювати ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, розуміє значення культури як фактору розвитку, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє елементарні вдосконалення з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенцій.

<p>Семінарські заняття</p>	<p>Тема 1. Основні етапи розвитку джерелознавчих знань в Україні. Тема 2. Класифікація і загальна характеристика типів історичних джерел. Тема 3. Методика джерелознавчої евристики. Тема 4. Джерелознавча критика історичних джерел. Тема 5. Методика аналізу історичних джерел. Тема 6. Основні поняття методології джерелознавства. Тема 7. Об'єкт, предмет і методи в історіографії. Тема 8. Становлення та розвиток української історіографії. Тема 9. Зарубіжна історіографія.</p> <p>Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати мислення, формувати навички розробок презентацій з обраних тем, публічних виступів, умінню проводити дискусії на актуальні теми з джерелознавства та історіографії.</p> <p>Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.</p> <p>Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.</p> <p>Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; - визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; - виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; - стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні. <p>Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - детальний усний аналіз поставлених питань; - вибіркове усне опитування «з місця»; - дискусійне обговорення питань; - індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань; - фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв; - письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. <p>Критерії поточної оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)</p> <p>Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями джерелознавства і архівознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів</p>
----------------------------	---

сталі принципи та ідеї. Знає джерелознавчу та історіографічну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичні джерела. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, аналізом (вміє класифікувати джерельну інформацію на компоненти, розуміючи їх взаємозв'язки та організаційну структуру, використовувати джерелознавчу критику). Здатен(на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання з джерелознавства та історіографії для розв'язання власних та суспільних проблем; буде переконливою аргументацією, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Може використати інноваційні технології. Має аналітичне та синтетичне мислення. Бере активну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі, вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання джерельний матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, у письмовій роботі є незначні помилки. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає джерелознавчу та історіографічну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерельний історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить

в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних проблем; будує аргументацію на основі 2-3 доказів, може рецензувати відповіді ровесників. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора у створенні джерел, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Має певний рівень аналітичного та синтетичного мислення. Бере участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію (в аргументації зустрічаються окремі неточності), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності; проводить самооцінку пізнавальної діяльності, вдосконалює з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання джерельний матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «три» ставиться, якщо у студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, а просто перераховує. Посередньо знає термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерельний історичний матеріал. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен(на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, до кінця не здатен(на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати, рецензії відповідей ровесників поверхові. Вміє організовувати пошук історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає систему архівних установ, але не може визначити їхні функції; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність; не проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Вдосконалює з посереднім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.

Оцінка «два» ставиться, якщо у студента (ки) елементарні знання

	<p>фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; відповідь не змістовна і не доречна, у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не знає джерелознавчу і архівознавчу термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен(на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Не вміє організовувати пошук історичних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. У групових формах роботи тільки присутній(я) без особистої відповідальності, стратегії; не дотримується норм професійної етики, не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей, не вдосконалює здобуті під час навчання компетенції.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Належне виконання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) змісту питань планів семінарських занять (вересень – грудень). Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій відповідей на семінарські питання. Однак слід пам'ятати, що візуалізована презентація тільки доповнює підготовлену основну відповідь студента (-ки); 2) підготовка індивідуальної роботи впродовж жовтня–листопада. Виконання цих завдань передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід до оформлення студентом (-кою) роботи; 3) написання контрольної роботи; 4) здача колоквиуму.
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Підсумковий контроль – іспит (екзамен) (січень):</p> <p>Отриманий в результаті здачі екзамену бал додається до виставлених балів за семінарські заняття та індивідуальні завдання, виконані в результаті самостійної роботи, і складає <i>підсумковий семестровий бал</i>.</p> <p>Сумарна кількість – 100 балів.</p> <p>При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:</p> <p>Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;</p> <p>Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (<u>заокругленим до сотих</u>) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.</p> <p>Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки</p>

студентів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником для коригування методів і засобів навчання, так і студентами для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквиум. Поточний контроль може проводитись у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Результати поточного контролю враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись **максимально 10 балів за участь в науковій роботі** (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 100 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота, як правило, виконується студентами після почергово проведених 3-4 семінарських занять. Індивідуальний проєкт виконується у вигляді підготовленого завдання, до якого входять основні складові студентської науково-дослідницької роботи.

Академічна доброчесність:

Академічна доброчесність учасників освітнього процесу формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм Статті 42 Закону України «Про освіту», «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять:

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету).

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день (як правило, в середу о 15.00–16.00 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Антонович В.Б. Курс лекцій з джерелознавства. 1880-1881. К., 1995.

2. Архівознавство. Підручник. (Керівн. автор. кол. Я.С. Калакура). К., 1998.
3. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. *Історія в школах України*. 2009. №4. С.3–8.
4. Власов В. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичним джерелом. *Історія в школах України*. 2009. №6. С.3–9.
5. Джерелознавство історії України: Довідник. К., 1998. С.5-8, 154 -212.
6. Дорошенко Д.І. Огляд української історіографії. К., 1996.
7. Задорожна Л.В. Історичні документи як основа побудови пізнавальних завдань. *Історія в школах України*. 2002. № 2. С. 35 – 39.
8. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999.
9. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних факультетів університетів. Львів, 2007.
10. Історіографічний словник : навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів / за ред. С.І. Посохова. Х., 2004.
11. Історія та історіографія в Європі. Збірник наукових праць / Редактори С. Стельмах, Г. Хаусман. Київ, 2003 – 2004. Вип. 1, 2–3.
12. Історичне джерелознавство: Підручник. К.: Либідь, 2002.
13. Калакура Я. Джерелознавство в дослідницькій діяльності Українського історичного товариства. *Український історик*. Нью-Йорк, Торонто, Київ, Львів, Мюнхен. 1995. №1-4. С. 53-56.
14. Калакура Я. Українська історіографія. Курс лекцій. Київ, 2004.
15. Ковальський М.П. Актуальні проблеми джерелознавства історії України XVI – XVII ст. *Український археографічний щорічник*. Вип. I. К.: Наук. думка, 1992. С. 261 – 270.
16. Колесник І.І. Українська історіографія XVIII – поч. XX ст. Київ, 2000.
17. Колесник І. Українська історіографія: Концептуальна історія. К., 2013.
18. Кондратюк К. Українська історіографія XIX – початку XX століть: основні напрями і концепції. Навчальний посібник. Л., 2012.
19. Кондратюк К. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (12914- 2009 рр.). Л., 2014.
20. Коцур В.П., Коцур А.П. Історіографія історії України: Курс лекцій. Навчальний посібник. К., 2013.
21. Кравченко В. Нариси з української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XX ст.). Х., 2016.
22. Крип'якевич І.П. Нарис методики історичних досліджень. *Український історичний журнал*. 1967. №2. С.102 – 104.
23. Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій. Львів: Світ, 1999. С.8 – 11.
24. Мацок О.Я. Роль філігранології у встановленні часу написання недатованих документів. *Історичні джерела та їх використання*. Вип. 2. К.: Наук. думка, 1966. С. 256-258.
25. Мережа центральних державних архівів України. *Архіви України*. 1992. №4. С.7.
26. Місюра В.П. Про скорочену публікацію документів. *Історичні джерела та їх використання*. Вип. I. К.: Наукова думка, 1964. С. 167-173.
27. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. *Педагогічні науки*. Вип.LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39.
28. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.
29. Правила оформлення дисертації. *Бюлетень Вищої атестаційної комісії України*. 1997. № 2. С. 20-22, 28-31.
30. Пиріг Р.Я. Архівне будівництво в Україні: проблеми наукового забезпечення. *Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні: Доповіді та повідомлення наукової конференції 15-16 березня 1995 р.* / Упор. Т.П. Прись. К., 1996. С 92-96.
31. Портнов Г.В. Деякі питання формування Національного архівного фонду на сучасному

етапі. *Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні: Доповіді та повідомлення наукової конференції 15–16 березня 1995 р. К.*, 1996. С 22–25.

32. Сохань П.С. Стан і перспективи розвитку української археографії . *Український археографічний щорічник*. Вип. I. С. 10 –

35. Стефанюк Г.В. Джерелознавство та історіографія : опорні конспекти лекцій, глосарій і самостійна робота. Навчально-методичний посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 032 «Історія та археологія». Івано-Франківськ, 2021. 156 с.

36. Стефанюк Г.В. Джерелознавство та історіографія. Навчально-методичний посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності спеціальності 032 «Історія та археологія». Івано-Франківськ: ПНУ, 2020. 134 с.

37. Стефанюк Г.В. Історіографія: теоретичні аспекти. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 032 «Історія та археологія» денної і заочної форм навчання. Івано-Франківськ, 2022. 164 с.

38. Пугро О.І. Архівний фонд Національної Академії наук України як складова частина НАФ: історія та сучасні проблеми. *Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи*: Наукові доповіді Всеукраїнської конференції (19–20 листопада 1996 року) у 2–х ч. К., 1997. – С 56–61.

39. Українські архівісти: Біобібліогр. довід.: У -х вип. Вип. 1. XIX ст. – 1990-ті рр. / ГАУ при КМ України. УДНДІАСД; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Упоряд.: О. М. Коваль, І. Б. Матяш, В. С. Шандра. К., 1999. 67 с.

40. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / Упоряд.: Г.В.Боряк та ін. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003.

Інформаційні ресурси

1. Археографічні комісії України. URL: uk.wikipedia.org/wiki/

2. Державний комітет архівів України. URL: <http://www.scarh.kiev.ua>

3. Писемні джерела з історії України. URL: <http://www.google.com.ua>

4. Джерела особового походження. URL: www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2011/11.pdf

5. Усні й письмові джерела історії України. URL: gufer.net/history/677-usn-y-pismov-dzherela.html

6. Мемуари сучасників як джерело з історії Української революції. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pviu/2009_4/2.pdf

7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>

8. Сага про Хервер: джерело з історії України часів нашестя гунів. URL: starozytnosti.blogspot.com/2012/08/blog-post_29.html

9. Спілка архівістів. URL: <http://www.vda.archiv.net/>

10. Писемні джерела з історії України. URL: chtyvo.org.ua/authors/.../Pysemni_dzherela_z_istorii_Ukrainy/

11. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. URL: www.history.org.ua/?litera&id=8120&navStart=10

12. Історичні джерела та їх використання. URL: www.history.org.ua/?termin=Dyplomat_sluzhba_Khmelnycyko

Студентський путівник 2020-21-27.01.2021-2

<https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads>

та спеціальних галузей історичної науки